

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
boringen en een bureauonderzoek aan
het Potsgildewegje te Nunspeet,
gemeente Nunspeet (Gld.)**

G.J. de Roller

ARC-Rapporten 2005-15

Groningen
16 maart 2005
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

De aanleiding voor het archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) aan de Harderwijkerweg / Potsgildewegje te Nunspeet zijn de bouwplannen van de gemeente Nunspeet. Voorafgaand aan de bebouwing moet het gebied archeologisch worden onderzocht. Conform het verdrag van Malta heeft de gemeente aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) de opdracht gegeven om door middel van een bureauonderzoek en boringen na te gaan of er archeologische resten op het perceel te verwachten zijn. Het bureauonderzoek vond plaats op 1 en 2 februari en het veldwerk werd uitgevoerd door drs. ing. G.J. de Roller op 3 februari 2005.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in Nunspeet, ten noorden van de Harderwijkerweg en ten westen van het Potsgildewegje (afb. 1).

1.3 Objectgegevens

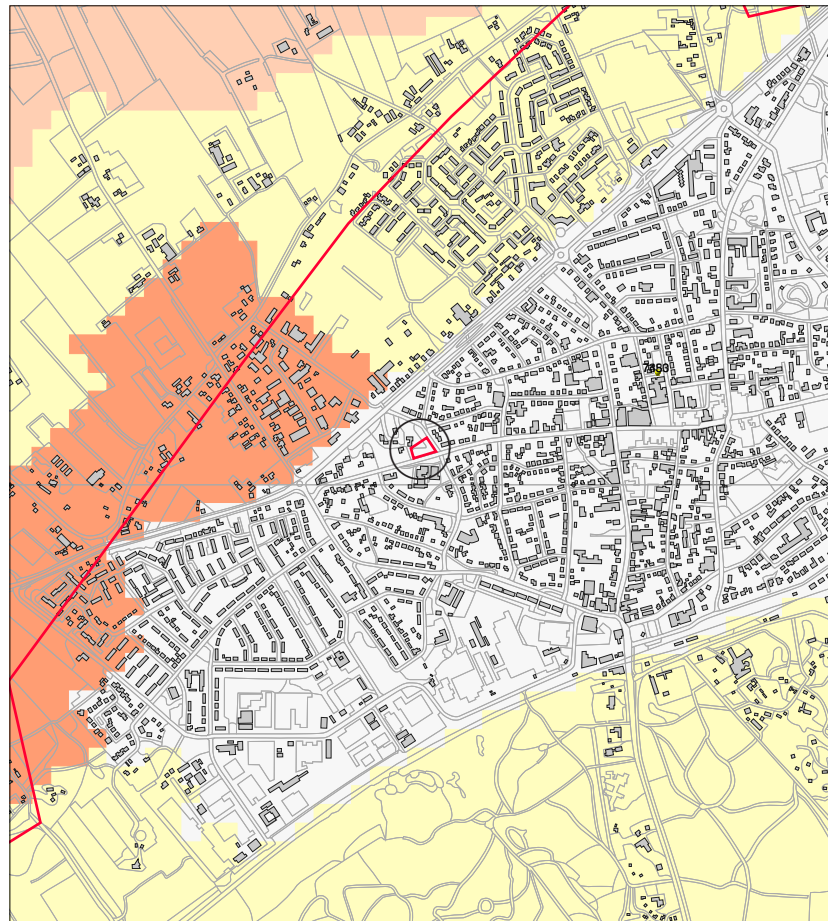
ARC-Projectcode	2004/286
Provincie	Gelderland
Gemeente	Nunspeet
Plaats	Nunspeet
Toponiem	Potsgildewegje
Kaartblad	27A
Coördinaten	181.375/487.550
Periode	n.v.t.
Type object	n.v.t.
Type bodem	duinvaaggrond
Geomorfologie	—

1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft tot doel na te gaan of er zich archeologische resten in het onderzoeksgebied kunnen bevinden. Aan de hand van de resultaten kan dan door het bevoegd gezag beslist worden of er vervolgonderzoek nodig is of, en zo ja hoe er gebouwd kan worden.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein, groot 3712 m², in totaal 6 boringen gezet (afb. 2). De boringen liggen 30 m uit elkaar en verspringen ten opzichte van elkaar zodat een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw verkregen wordt.

0 500 m

Legenda

- WAARNEMINGEN
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- IKAW**
 - zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd
- PROVINCIES

ROB
ArchisII

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied in rood, binnen de cirkel, met de IKAW waarden en archeologische waarnemingen. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 2 februari 2005.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies zijn beschreven en opgemeten.

Voor zover er restanten van bodemhorizonten aanwezig waren, is de grond bemonsterd en in Groningen met leidingwater gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm. De zeefresiduen zijn bekeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Het terrein heeft deels het karakter van een vervallen park en is deels in gebruik als depot voor straatstenen waardoor de vondstzichtbaarheid nihil is.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens in Archis (Archeologische database voor Nederland) zoals de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie). Daarnaast zijn de bodemkaart (www.bodemdata.nl) en historische atlas gebruikt (geodata provincie Gelderland). Het onderzoeksterrein is niet gekarteerd voor de IKAW omdat het in de bebouwde kom ligt. Ten noorden van de onderzoekslocatie ligt een gebied met een hoge archeologische verwachtingswaarde, ten zuiden een gebied met een lage verwachtingswaarde (zie afb. 1). In het centrum van Nunspeet zijn ter hoogte van het gemeentehuis munten gevonden uit de Romeinse Tijd. Verder zijn er geen vondsten uit de nabije omgeving van de onderzoekslocatie bekend.

Ook voor de bodemkaart is de bebouwde kom niet gekarteerd. Het gebied met een hoge archeologische verwachtingswaarde heeft volgens de bodemkaart een hoge zwarte enkeerdgrond. Het gebied in het zuiden, met een lage archeologische verwachtingswaarde, bestaat uit een duinvaaggrond. In het noordoosten bevindt zich een gooreerdgrond met grof zand of grind tussen 40–120 cm onder het maaiveld. Ook dit gebied heeft op de IKAW een lage verwachtingswaarde.

De historische kaarten uit 1865–1912 geven aan dat het onderzoeksgebied is bebost, waarbij in de omgeving nog woeste gronden liggen met daarin duinvorming (afb. 3).

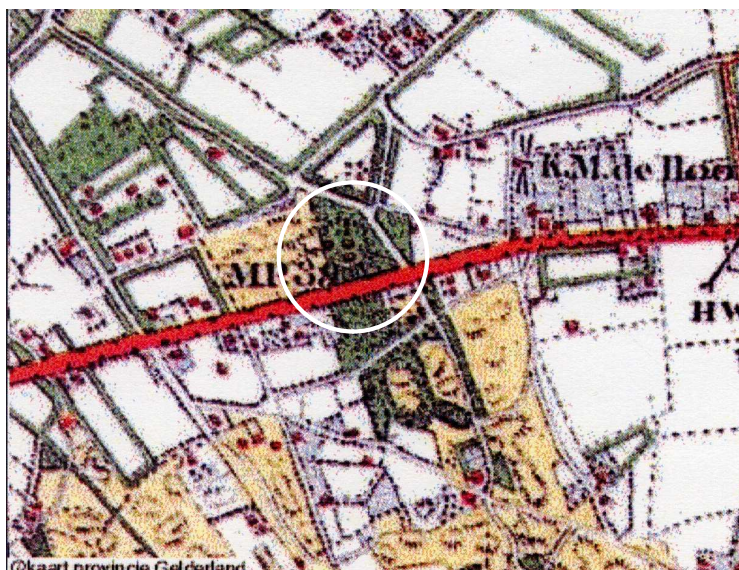
Omdat het onderzoeksgebied niet is gekarteerd, is de bodemkundige opbouw van groot belang om een verwachtingswaarde te bepalen. Enkeerdgronden conserveren dieper liggende archeologisch interessante lagen, terwijl in vaaggronden nog geen bodemvorming heeft plaatsgevonden omdat het bijvoorbeeld jonge stuifzand afzettingen zijn. Vaaggronden kunnen dieper liggende, archeologisch interessante lagen conserveren.

2.2 Bodemopbouw

De bodemopbouw bestaat van onder naar boven globaal uit dekzand (Formatie van Boxtel) dat overgaat in een moerpodzolgrond die scherp overgaat in stuifzand zonder noemenswaardige bodemvorming (Laagpakket van Kootwijk). Het terrein

Afbeelding 2 Ligging van de boorpunten met de aangetroffen archeologische indicatoren. Kaart: B. Schomaker.

Afbeelding 3 Historische kaart met de ligging van het onderzoeksgebied in de cirkel.
Bron: geodata provincie Gelderland.

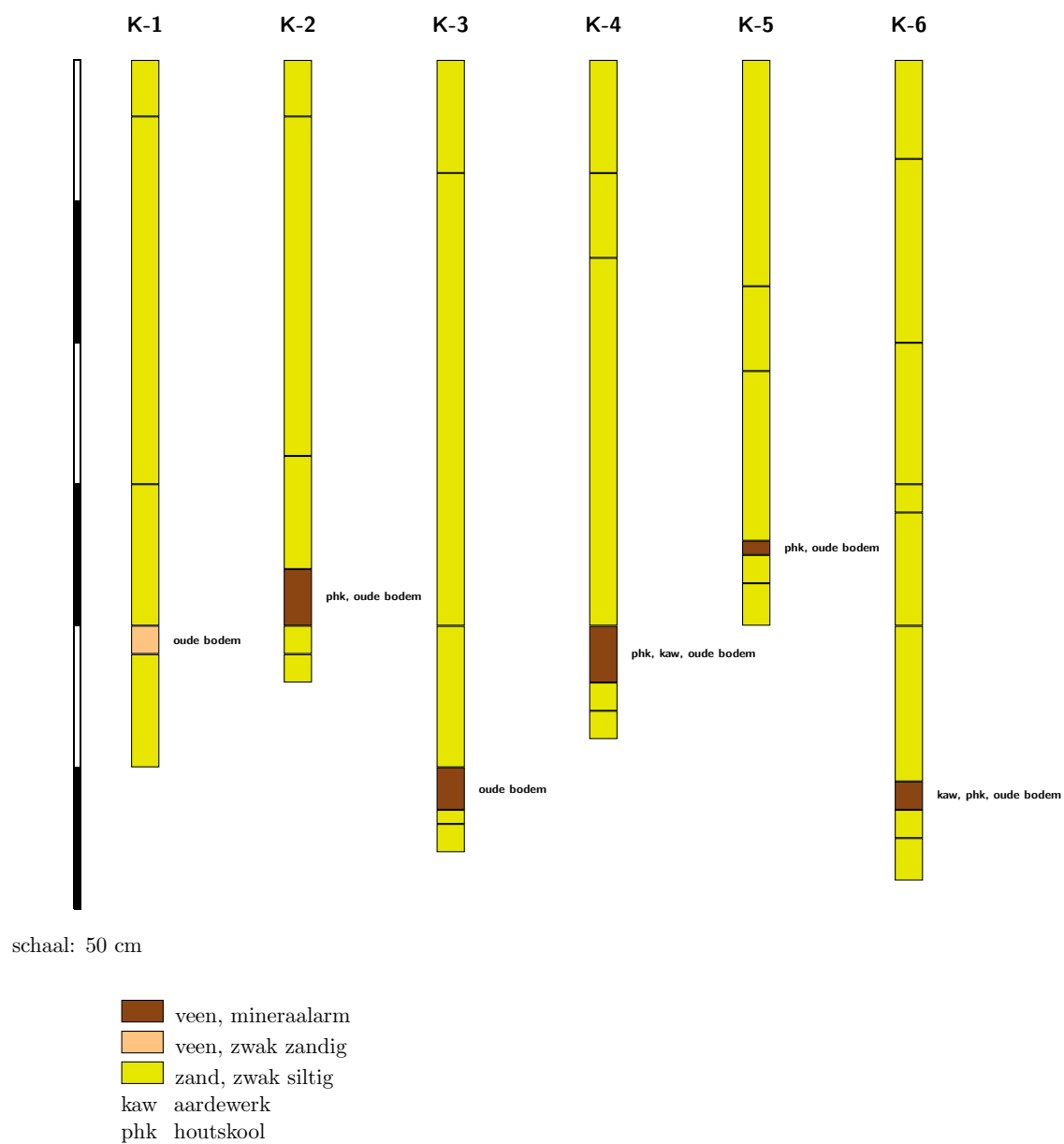
boring	diepte	inhoud
2	180 – 210	houtskool
3	250 – 270	grondconcreties
4	200 – 230	aardewerk en houtskool
5	170 – 185	houtskool
6	255 – 275	houtskool en aardewerk

Tabel 2 Overzicht van de archeologische indicatoren in de monsters. De diepte is in cm onder maaiveld.

wordt gekenmerkt door een duinvaaggrond. Dit is een recente afzetting van versto-
ven zand met, in het onderzoeksgebied, aan de basis ijzemeerslag. Onder dit zand
bevindt zich een moerige laag van, nu nog ca. 10 cm dikte. In boring 1 heeft de
laag een zandig karakter. In de andere boringen is ze weinig en overal is ze sterk
humeus. Het veen is geoxideerd waardoor het niet meer herkenbaar is en eerder
het karakter heeft van een laag zuivere humus. De moerige laag gaat naar onder
geleidelijk over in een oranjegrijs tot roodbruin zand dat geleidelijk en soms scherp
overgaat in wit zand, het moedermateriaal (afb. 4 en 1). Moerpodzolgronden zijn
kenmerkend voor overgangsgebieden tussen pleistocene afzettingen en holocene
afzettingen. Meestal hebben ze een kleidek. Op de door ons onderzochte locatie
hebben ze een stuifzanddek.

2.3 Vondsten

Het terrein heeft langs de Harderwijkerweg het karakter van een vervallen park met
veel blad op de grond. Het noordelijke deel is in gebruik als depot voor straatste-
nen. Hierdoor kon geen oppervlakte kartering worden uitgevoerd. Van de eerste

Afbeelding 4 Overzicht van de boorkolommen.

boring is de moerpodzol in het veld gezeefd, wat geen bevredigend resultaat opleverde. Daarom zijn de andere podzollagen bemonsterd en met leidingwater gezeefd over een zeef met maaswijdten van 2 mm. Van de boringen 4 en 6 bevatten de zeefresiduen aardewerk. Het aardewerk is te fragmentarisch om nader te determineren en dateren.¹ De boringen 2, 4 en 5 bevatten stukjes houtskool (tabel 2).

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

Op de onderzoekslocatie is een moerpodzolgrond ten gevolge van stuifzandafzettingen goed geconserveerd. In de moerpodzol zijn archeologische indicatoren aangetroffen zoals aardewerk fragmenten en houtskoolbrokjes. Helaas is het gevonden materiaal te fragmentarisch om nader te determineren of dateren. De stuifzandafzettingen dateren vermoedelijk uit de Middeleeuwen. De archeologische indicatoren hebben dan minimaal een middeleeuwse ouderdom.

3.2 Aanbeveling

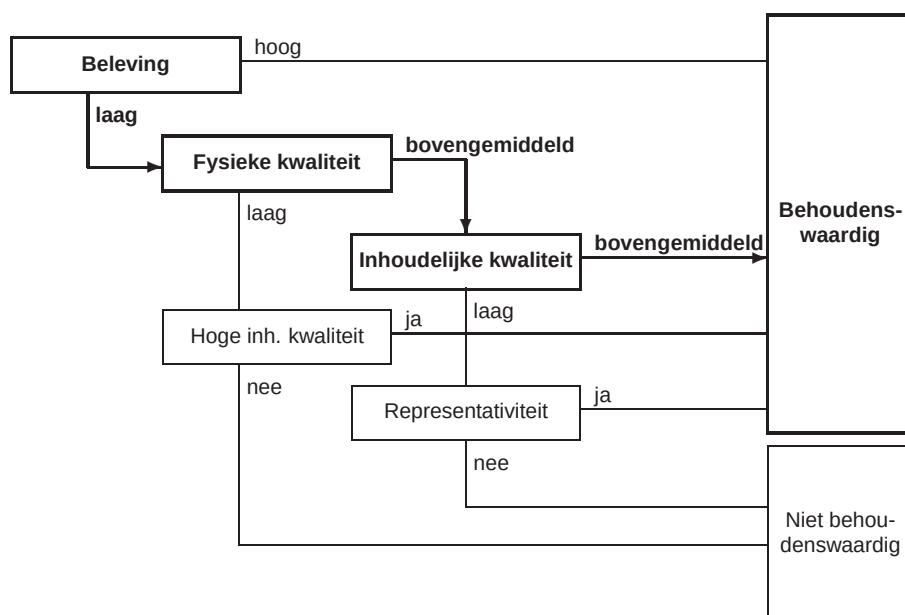
Indien er voor de bouw grondwerk plaatsvindt dieper dan ca. 1,30 m onder het maaiveld, dan wordt de vondstlaag verstoord. In een dergelijk geval bevelen wij vervolgonderzoek aan. Dit kan plaatsvinden in de vorm van proefsleuven. Over de exacte invulling hiervan beslist het bevoegd gezag. In de planning moet hiervoor voldoende tijd worden uitgetrokken.

4 Waardering volgens KNA 2.0

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 2. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van het College voor de Archeologische Kwaliteit tot uw beschikking (www.cvak.org). U vindt de documentatie voor deze waardering onder 'KNA: inventariserend veldonderzoek'.

¹ Mededeling specialist prehistorisch aardewerk mw. drs. A. Ufkes.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	n.v.t.
herinneringswaarde	–	n.v.t.
<i>Fysieke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
gaafheid	3	stratigrafie intact mobilia vermoedelijk in situ
conservering aardewerk botanie	3	aanwezig houtschool aanwezig
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
zeldzaamheid	3	weinig vindplaatsen bekend onder een stuifzanddek, weinig opgravingen van sites aan de noordwest rand van de Veluwe
informatiewaarde	3	weinig recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio
ensemblewaarde	3	weinig recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio
representativiteit	–	n.v.t.

Bijlage 1 Boorstaten

Diepte in cm onder maaiveld.

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Zs1	zand, zwak siltig	Vm	veen, mineraalarm	Vz1	veen, zwak zandig
h1	zwak humeus	h2	matig humeus	h3	sterk humeus

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Zs1		geleidelijk	lichtbruinwit	duinvaaggrond
150	Zs1		geleidelijk	wit	180 µm
200	Zs1		scherp	bruinwit	basis roest
210	Vz1	h2	scherp	donkerbruin	wortelresten, oude bodem
250	Zs1			lichtoranjegeel	top roest

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Zs1	h1	scherp	bruingrijs	bouwvoor
140	Zs1		geleidelijk	wit	
180	Zs1		scherp	grijs	basis roest
200	Vm	h3	geleidelijk	bruin	oude bodem, monster, houtskool
210	Zs1	h2	geleidelijk	donkerbruin	
220	Zs1			roodwit	

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1		geleidelijk	witgrijs	
200	Zs1		geleidelijk	wit	
250	Zs1		scherp	grijs	basis roest
265	Vm	h3	geleidelijk	bruin	oude bodem, monster, wortelresten, grondconcreties
270	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	
280	Zs1			bruinwit	

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1		scherp	bruingeel	bruine vlekken, opgebracht
70	Zs1		geleidelijk	grijs	
200	Zs1		scherp	wit	basis roest
220	Vm	h3	geleidelijk	donkerbruin	bodem, monster aardewerk, houtskool
230	Zs1		scherp	roodbruin	
240	Zs1			wit	

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
80	Zs1		geleidelijk	lichtgrijs	
110	Zs1		geleidelijk	wit	
170	Zs1		scherp	grijs	basis roest
175	Vm	h3	geleidelijk	bruin	oude bodem, monster, houtskool
185	Zs1		scherp	grijs	
200	Zs1			oranjegeel	roest

boring 6

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	Zs1		geleidelijk	lichtgrijs	
100	Zs1		geleidelijk	wit	
150	Zs1		scherp	lichtgrijs	
160	Zs1		geleidelijk	lichtbruin	
200	Zs1		geleidelijk	grijs	
255	Zs1		scherp	donkergrijs	basis roest
265	Vm	h3	geleidelijk	bruin	oude bodem, monster, aardewerk
275	Zs1		scherp	grijs	
290	Zs1			wit	

Bijlage 2 Waarderingscriteria conform KNA 2.0

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>	scores	opmerkingen
gaafheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	scores	opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context (voorkomen van monumenten uit opeenvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context (fysisch- en historischegeografische gaafheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart